

GÜVEN SORUMLULUĞU VE “CULPA IN CONTRAHENDO”*

Yrd. Doç. Dr. Yasemin DURAK**

TRUST RESPONSIBILITY AND “CULPA IN CONTRAHENDO”

ÖZ

Güven sorumluluğu, dürüstlük kuralına dayanan davranış yükümlerinin ihlalinden kaynaklanmaktadır. Burada ne sözleşme ne de haksız fiil sorumluluğu olarak nitelendirilen olaylarda, güven sağlayan kişilerin dürüstlük kuralına aykırı şekilde bu güveni boşa çıkarması durumunda, hâkimin hukuk yaratması sonucunda oluşmuş bir sorumluluk söz konusudur.

Bu sorumluluk *culpa in contrahendo*dan doğan sorumluluğu da kapsayan bir üst kavramdır. Bu nedenle

* **Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih:** 02.07.2017

Kabul Edildiği Tarih: 10.07.2017

** Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

E-mail Adresi: yaseminerol80@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-5301-7947

güven sorumluluğu, culpa in contrahendodan doğan sorumlulukta olduğu gibi ne sözleşme sorumluluğu, ne de haksız fiil sorumluluğudur. Burada her ikisi arasında yer alan üçüncü bir sorumluluk kategorisi söz konusu olmaktadır.

Güven sorumluluğu, culpa in contrahendodan doğan sorumlulukla birlikte, sözleşmenin devamında, sözleşme sonrası koruma yükümlerinin ihlalden kaynaklanan sorumlulukları da kapsamaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: Güven Sorumluluğu, Culpa in Contrahendo, Koruma Yükümü, Bilgi Verme Yükümlülüğü, Görüşme Yardımcılarının Sorumluluğu.

ABSTRACT

Trust responsibility stems from the breach of the obligations of behaviour which base on the rule of honesty. A responsibility which formed as a result of the creation of law of the judge is in question in the events which are characterized as neither contract nor tort liability, in case of the frustrating this trust in way contrary to the rule of honesty of persons who provide trust here.

This responsibility is a top concept which also includes responsibility arising from culpa in contrahendo. Therefore trust responsibility is neither the responsibility of the contract nor tort liability like in responsibility arising from culpa in contrahendo. The category of a third responsibility which locates between both is on the carpet here.

Trust responsibility also covers responsibility which arise from violation of protection obligations after contract, in the continuation of the contract, along with responsibility arise from culpa in contrahendo.

KEY WORDS: Trust Responsibility, Culpa in Contrahendo, Protection Obligation, the Obligation to Provide Information, the Responsibility of the Assistant of Interview.

GİRİŞ

Güven sorumluluğu kaynağını Alman Hukukundan alan bir kurumdur. Bununla birlikte İsviçre ve Türk Hukukunda da uygulama alanı bulmaktadır. Ancak Türk Hukukunda güven sorumluluğu kavramsal olarak yeni yerini almaya başlamıştır. Güven sorumluluğu sadece Borçlar Hukukunda değil aynı zamanda Ticaret Hukukunda da özellikle bankalar da uygulama alanı bulmaktadır.

Güven sorumluluğu ile ilgili yeni düşünceler ileri sürülmeye başlanmış özellikle güven sorumluluğunun culpa in contrahendo kavramı ile iç içe bulunduğu ileri sürülmüştür. Doktrinde güven sorumluluğunun culpa in contrahendodan doğan sorumluluk kavramına göre bir üst kavram olduğu ifade edilmektedir. Hatta bazen bu hukuki kavramın aynı anlamda kullanıldığı da belirtilmektedir. Bir başka ifadeyle culpa in contrahendo sorumluluğu aynı zamanda bir güven sorumluluğudur. Bu sorumluluk türünü sözleşme öncesi görüşmelerden doğan bir sorumluluk türü olarak da ele almak mümkündür.

Culpa in contrahendo sorumluluğu İsviçre Hukukunda Alman Hukukuna göre daha önce yerini almış hukuki bir kurum olduğu için İsviçre Hukukunda bu sorumluluk türü hızla ilerleme kaydetmiştir. Türk Hukukunda ise bilimsel literatürlerde bu kavram yavaş yavaş yerini almaya başlamıştır.

I. GENEL OLARAK

Bir kişinin davranışlarıyla, başkalarında yarattığı haklı beklentiler nedeniyle bu kişiler arasında güvene dayalı bir ilişki oluşmuştur. Kendine özgü bir sorumluluk olan güven sorumluluğu, bu güven ilişkisinden kaynaklanmaktadır ve

herhangi bir sözleşme ilişkisinin varlığını gerektirmediği için taraf iradesinden bağımsız yasal bir sorumluluk sebebidir¹.

Güven sorumluluğunun pozitif hukuktaki dayanağı Türk – İsviçre Hukuku açısından Medeni Kanun'un 2. maddesi olan dürüst davranma ilkesidir². Medeni Kanun'un 2. maddesinde, herkes haklarını kullanırken ve borçlarını ifa ederken dürüstlük kuralına uygun davranmak mecburiyetini getiren kanun koyucu, açık bir şekilde doğruluk ve güven kurallarına atıf yapmıştır. Yapılan bir tanıma göre, doğruluk ve güven kuralları “orta zekâlı, normal, makul kimselerin toplum içerisinde karşılıklı güvene, ahlaka ve dürüstlüğe dayalı davranışları sonunda meydana gelmiş ve toplum ihtiyaçları ile iş hayatının ihtiyaçlarına cevap veren ve herkesçe benimsenen kurallar bütünüdür.”³ Bu kuralların amacı, kişilerin gerek haklarını kullanırken, gerekse borçlarını ifa ederken, gerekse tüm diğer ilişkilerinde dürüst, namuslu, makul ve davranışlarının sonuçlarını öngörebilen orta zekâlı kimselerin benzer durumlardaki davranışını sergilemesini sağlamaktır⁴.

¹ **Canaris, Claus – Wilhelm**, Ansprüche wegen “positiver Vertragsverletzung” und “Schutzwirkung für Dritte” bei nichtigen Verträgen, Zugleich ein Beitrag zur Vereinheitlichung der Regeln über die Schutzpflichtverletzungen, JZ, 1965, s. 479.

² **Gürpınar, Damla**, Sözleşme Dışı Yanlış Tavsiyede Bulunma, Ögüt veya Bilgi Vermeden Doğan Hukuki Sorumluluk, İzmir 2006, s. 214.

³ **Edis, Seyfullah**, Doğruluk ve Güven Kurallarının Hukuki Niteliği, Mahmut Koloğlu'ya 70. Yaş Armağanı, Ankara 1975, s. 449; **Edis, Seyfullah**, Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, 6. Baskı, Ankara 1997, s. 291.

⁴ **Edis**, Medeni, s. 291.

Doğruluk ve güven kuralları, ayrıca kanunun yorumlanmasında, tamamlanmasında, irade beyanlarının yorumunda, bu nedenle de hukuki işlemlerin kurulmasında ve yorumlanmasında, sözleşmelerin yeni şartlara uyarlanmasında, tamamlanmasında ve değiştirilmesinde de önemli işlevi olan doğruluk ve güven kuralları, sözleşme görüşmeleri esnasında meydana gelen culpa in contrahendo sorumluluğunun da temelini oluşturmaktadır⁵.

Gerek sözleşme öncesinde gerek sözleşme sırasında görülen, gerekse sözleşmeden sonra devam eden ve sözleşmenin geçerliliğinden de bağımsız olarak var olan ve bu yüzden de edim yükümünden bağımsız bir borç ilişkisinden kaynaklanan koruma yükümlerinin temelinde de taraflar arasında kurulan güven bağının zedelenmemesi esastır⁶.

Sözleşme öncesi görüşmeler esnasında taraflar arasındaki güven ilişkisinden kaynaklandığı kabul edilen culpa in contrahendo sorumluluğu gibi, sözleşmenin olumlu ihlali hallerinde de, sözleşme taraflarının, birbirlerinin ifa dışındaki çıkarlarının da diğer tarafça gözetileceğine olan güveni, dürüstlük kuralı nedeniyle korunmaktadır⁷.

Bir sözleşmenin tarafı olmadığı halde, taraflardan birine olan yakınlığından dolayı, sözleşmenin koruma alanına girdiği kabul edilen kişinin de karşı tarafa olan güveninin korunması gerektiği kabul edilmektedir⁸. Bu

⁵ Geniş bilgi için bkz. **Edis**, Medeni, s. 308 vd.

⁶ **Canaris**, JZ, 1965, s. 479. Geniş bilgi için bkz. **Yalman, Süleyman**, Türk – İsviçre Hukukunda Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk, Ankara 2006; **Gezder, Ümit**, Türk/İsviçre Hukukunda Culpa in Contrahendo Sorumluluğu, İstanbul 2009.

⁷ **Edis**, s. 314 vd.; **Canaris**, JZ, 1965, s. 476.

⁸ **Canaris**, JZ, 1965, s. 477.

kurumlar, edim yükümlerinden bağımsız borç ilişkileri üst kavramının altında ele alınmaktadır⁹.

Culpa in contrahendo sorumluluğunun varlığı için, sözleşmenin kurulup kurulmamasının ya da geçerli olup olmamasının da bir önemi yoktur¹⁰. Aynı durum sözleşmenin olumlu ihlali halleri için de söz konusudur¹¹.

Bütün bu hukuki kurumların temelinde dürüstlük kuralı gereği korunması gereken ve bu yüzden yasal bir yükümlülük olarak da ortaya çıkan, kendine özgü bir sorumluluk vardır. Güven sorumluluğu edim yükümünden bağımsız yasal bir borç ilişkisine dayanır. Sorumluluğun doğması için zarar verenle zarar gören arasında asli edim yükümünün doğumunu sağlayacak bir sözleşme ilişkisinin kurulmuş olması gerekmez. Taraflardan birinin kendi davranışlarıyla diğer tarafta güven oluşturmasıyla, bu ikisi arasında var olan güven ilişkisinin zarar görmüş olmasından dolayı dürüstlük kuralı gereği bir sorumluluk meydana gelmektedir¹².

Bir kusur sorumluluğu olan güven sorumluluğunun temelinde koruma yükümlülüklerinin ihlali bulunmaktadır. Güven sorumluluğunun haksız fiil ve sözleşme sorumluluğu arasında yer alan üçüncü bir sorumluluk türü olduğu

⁹ **Canaris**, JZ, 1965, s. 475 vd.; **Serozan**, **Rona**, “Culpa İn Contrahendo”, “Akdin Müsbet İhlali” ve “Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme” Kurumlarının Ortak Temeli: Edim Yükümlerinden Bağımsız Borç İlişkisi, MHAD, 1968, Sayı: 3, s. 109 vd; **Atamer**, **Yeşim M.**, Üçüncü Kişinin Uğradığı Zararın Sözleşmesel Sorumluluk Kurallarına Göre Tazmini, YD, 1996, Cilt: 22, Sayı: 1 – 2, s. 126.

¹⁰ **Canaris**, JZ, 1965, s. 476; **Serozan**, MHAD, 1968, s. 111; **Ayan**, **Mehmet**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 10. Baskı, Konya 2015, s. 142.

¹¹ **Canaris**, JZ, 1965, s. 476; **Serozan**, MHAD, 1968, s. 113.

¹² **Gürpınar**, s. 217.

belirtilmiştir¹³. Bu görüşe göre gerek sorumluluğun koşulları gerekse sorumluluğun kapsamına giren zararlar ve tabi olacağı hükümler bakımından hem haksız fiil sorumluluğundan hem de sözleşme sorumluluğundan ayrılır¹⁴.

II. GÜVEN SORUMLULUĞU KAVRAMI, TANIMI VE ÇEŞİTLERİ

Hukuki bir sonucun meydana gelmesinde güvenin asıl rol oynadığı her sorumluluk, güven sorumluluğudur¹⁵. Güven sorumluluğunun gerçekleşmesi için güven ve sorumluluk unsurlarının yer alması gerekmektedir.

Güven sorumluluğu, bir başka kişinin güvendiği veya haklı olarak güvenebileceği bir güven olgusu yaratan kişinin, bu durumdan sorumlu olmasını ifade etmektedir¹⁶. Yapılan bir başka tanıma göre ise “güven sorumluluğu, dürüstlük kuralına dayanan davranış yükümlerinin ihlalinden kaynaklanan bir sorumluluktur.”¹⁷

Bu sorumluluk türünde bazı esaslar ele alınarak çeşitli ayrımlar yapılmıştır. Güven sorumluluğu hukuki sonuçları açısından, hukuki görünüşe güven¹⁸ ve fiili görünüşe güven

¹³ **Kırca, Çiğdem**, Bilgi Vermeden Dolayı Üçüncü Kişiye Karşı Sorumluluk, Ankara 2004, s. 111.

¹⁴ **Gürpınar**, s. 217.

¹⁵ **Canaris, Claus - Wilhelm**, Die Vertrauenshaftung im Deutschen Privatrecht, München 1971, s. 1 - 2; **Kostkiewicz, Jolanta Kren**, Vertrauenshaftung im schweizerischen IPR, ZBJV, 2001, s. 162.

¹⁶ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 439 vd.

¹⁷ **Gürpınar**, s. 218.

¹⁸ Ticaret Hukukunda hukuki görünüşe güven ve culpa in contrahendo ile ilişkisi hakkında geniş bilgi için bkz. **Ülgen, Hüseyin**, Türk Ticaret Hukukunda Hukuki Görünüş Nazariyesi, İstanbul 2005. Geniş bilgi için bkz. **Kalkan-**

olarak ikiye ayrılır. Hukuki görünüşe güvende, güvenen kişi, güvendiği duruma uygun hale getirilir¹⁹. Bu durumda bir ifa talebi söz konusudur. Fiili görünüşe güven ise, güvenen kişi güvenmeseydi, uğramayacak olduğu zararlarının tazminini ifade etmektedir²⁰. Burada güvenin boşa çıkması sebebiyle meydana gelen zararların tazmini söz konusudur²¹.

Güven sorumluluğu, açıklamadan doğan sorumluluk ve dar anlamda güven sorumluluğu olarak da ikiye ayrılmaktadır. Dar anlamda güven sorumluluğu, zarar görenin hukuki işlem alanında hayat, sağlık ve mülkiyete ilişkin hukuki değerlerini diğerinin etkisine açması ve güvenmesi nedeniyle söz konusu olmaktadır²². Açıklamadan sorumluluk ise, kişinin yanlış açıklamalarda bulunmasından dolayı güven sorumluluğunu ifade etmektedir²³.

Bir görüşe göre ise güven sorumluluğu; hukuki görünüm sorumluluğu, hukuk etiğinin zorunlulukları gereğince güven sorumluluğu, bilgi vermeden doğan

Oğuztürk, Burcu, Güven Sorumluluğu, İstanbul 2008, s. 49 vd.

¹⁹ **Walter, Hans Peter**, Die Vertrauenshaftung: Unkraut oder Blume im Garten des Rechts?, ZSR, 2001, s. 83; **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 5; **Kostkiewicz**, ZBJV, 2001, s. 162.

²⁰ **Walter**, ZSR, 2001, s. 83; **Kostkiewicz**, ZBJV, 2001, s. 162; **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 5; **Akyol, Şener**, Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasası, İstanbul 2006, s. 54.

²¹ **Kırca**, s. 136.

²² **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 540.

²³ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 532; **Losser – Krogh, Peter**, Kritische Überlegungen zur Reform des Haftpflichtrechts, Haftung aus Treue und Glauben, Verursachung und Verjährung, ZSR, 2003/II, s. 137.

sorumluluk²⁴ ve son olarak da emanet sorumluluğu olarak dörde ayrılmaktadır²⁵.

III. GÜVEN SORUMLULUĞUNUN AÇIKLANMASI

Bu görüş Alman Hukukunda özellikle Canaris tarafından savunulmuştur. İsviçre Hukukunda üçüncü kişinin culpa in contrahendodan sorumluluğu anlamında güven sorumluluğu Federal Mahkeme²⁶ tarafından benimsenmiş ve doktrinde de kabul görmüştür²⁷.

Bu görüş bütünsel kanuni borç ilişkisini hâkimin hukuk yaratması olarak kabul etmektedir. Bu görüşe göre, üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşmede “yazılı olmayan kuralların geliştirilmesi” söz konusudur²⁸. Yazılı olmayan kuralların geliştirilmesi, makul ve mantıklı sözleşme taraflarının, dürüstlük kuralına uygun olarak beklenenler esas alınarak yapılır. Makul ve dürüst bir kişiden, sözleşme yaptığı kişiyle zıt menfaatlere sahip bir kişiye karşı özenli

²⁴ Bilgi vermeden doğan sorumluluk Serozan tarafından da güven sorumluluğu olarak değerlendirilmektedir. bkz. **Serozan, Rona**, Yeni Alman İfa Engelleri Hukuku, İÜHFM, 2000, Cilt: 58, Sayı: 1 – 2, s. 245; Aynı görüş için bkz. **Baygın, Cem**, Culpa In Contrahendo Sorumluluğu ve Amerikan Hukukundaki Uygulaması, AÜEHFD,2000, Cilt: 1 – 4, Sayı: 1 – 2, s. 361.

²⁵ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 526 vd.

²⁶ **Tarman, Zeynep Derya**, Die Gutachterhaftung gegenüber dem Dritten im deutschen und schweizerischen Recht, Dissertation, Konstanz, 2007, s. 111.

²⁷ **Walter**, ZSR, 2001, s. 79; **Walter, Hans Peter**, Vertrauenshaftung im Umfeld des Vertrages, ZBJV, 1996, s. 292; İsviçre doktrini güven sorumluluğu hakkında bilimsel çalışmalarına devam etmektedir. bkz. **Tarman**, s. 112.

²⁸ **Canaris, Claus – Wilhelm**, Schutzwirkungen zugunsten Dritter bei “Gegenläufigkeit” der Interessen, JZ, 1995, s. 444. Ayrıca bkz. **Kalkan-Oğuztürk**, s. 127 vd.

davranması beklenemez. Alacaklı ile üçüncü kişinin menfaatlerinin zıt olması durumunda, bilgi veren ile kendisiyle bilgi verme konusunda sözleşme yapan kişi arasındaki sözleşme değil, bilgi soran ile üçüncü kişinin kurduğu sözleşme esas alınmalıdır. Söz konusu sözleşme, üçüncü kişinin bilgi verenin verdiği bilgiye dayanarak bilgi soran ile kurduğu sözleşmedir. Bilgi soran, bilgi verenin vermiş olduğu bilgileri sözleşme görüşmelerinde kullanmakta ve bu durum sözleşmenin kurulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle üçüncü kişinin korunması değil; bilgi verenin sorumluluğu söz konusudur. Üçüncü kişinin sözleşme görüşmelerindeki sorumluluğun temeli ise, güven yaratılması ve yaratılan bu güvenin esas alınmasıdır. Burada fiili hâkimiyetten kaynaklanan güven sorumluluğu söz konusudur²⁹.

Güven sorumluluğu, ne sözleşme ne de haksız fiil sorumluluğu olarak nitelendirilen olaylarda, güven sağlayan kişilerin dürüstlük kuralına aykırı şekilde bu güveni boşa çıkarması durumunda, hâkimin MK. m. 2'yi esas alarak hukuk yaratması sonucunda oluşmuş bir sorumluluktur. Güven sorumluluğu (ex lege) kanuni sorumluluktur³⁰. Buradaki adalet düşüncesi, üçüncü kişinin güveni, sanki üçüncü kişinin bilgi verenle sözleşme yapan kişi gibi, alacaklıyla benzer konumda olmasından değil, sözleşmeyi bilgi verenin verdiği bilgiye göre kurduğu ve bilgi verenin de bilerek veya en azından öngörülebilecek şekilde bilgi soranın menfaatine davrandığı, başka bir ifadeyle bağımsız bir görüşme yardımcısı gibi hareket ettiği için korunmaktadır³¹.

²⁹ **Canaris**, JZ, 1995, s. 444 – 445.

³⁰ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 429; **Akyol, Şener**, Medeni Hukukta Çelişki Yasası, İstanbul 2007, s. 32.

³¹ **Kırca**, s. 114.

Alman Federal Mahkemesi, temsilcilerin veya bağımsız görüşme yardımcılarının sorumluluğunu, kendilerine karşı güven yaratmış olmaları dolayısıyla culpa in contrahendodan sorumluluk olarak kabul etmiştir. Culpa in contrahendodan sorumluluğun temelini ise, sözleşmenin kurulmasında etki ederek güven sağlayan kişilerin bundan sorumlu olması, bir başka ifadeyle güven sorumluluğu çerçevesinde sorumlu olmalarıdır. Bu durum Alman doktrini ve içtihatları tarafından kabul görmektedir³².

İsviçre Hukukunda Walter de, vekâlet veren ile üçüncü kişinin menfaatlerinin zıt olduğu durumlarda, üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşmeye başvurulamayacağını kabul etmektedir³³. Bu görüşe göre buradaki sorumluluk culpa in contrahendodan doğan sorumluluktur³⁴.

Bilgi veren, vekâlet verenin yanında yer almaktadır ve yanlış bilgiler vererek, üçüncü kişinin sözleşme kurmasında etkili olmaktadır. Üçüncü kişinin hilesi durumunda, onun sorumluluğu culpa in contrahendodan doğan sorumluluktur. Bilgi verenlerin sorumluluğunda ise, bir başkasının iradesinin oluşumuna, yaratılan güvenin boşa çıkması söz konusudur. Hukuki işlem alanında bilgi vermeden dolayı sorumluluğun, benzer şekilde culpa in contrahendodan doğan sorumluluğa tabi tutulması uygundur. Bunu yaparken, görüşme sorumluluğunu gerçek görüşmeler ile sınırlandırmamak, kusurlu olarak görüşmeler “katılan” veya “birlikte yapanları” da kapsama almak gerekmektedir. Üçüncü kişinin sözleşme görüşmelerinden sorumluluğun temeli ise, güven sağlamaktır³⁵.

³² Bu konuda bkz. **Kırca**, s. 114 ve dn. 597, 598.

³³ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 291; **Walter**, ZSR, 2001, s. 79.

³⁴ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 292; **Walter**, ZSR, 2001, s. 88.

³⁵ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 292.

Bucher'e göre, bilirkişi raporları, işletme veya ortaklık denetimine ilişkin bilgiler, vekâlet veren tarafından üçüncü kişiye verildiği ve bunların üçüncü kişinin tasarruflarında etkili olarak zarara sebep olduğu durumlarda sorumluluk, culpa in contrahendodan doğan sorumluluktur³⁶. Sorumluluğun varlığı ve kapsamı, verilen bilginin üçüncü kişide hangi ölçüde haklı güven uyandırdığına göre belirlenir³⁷. Bununla birlikte, burada culpa in contrahendodan sorumluluk yerine güven sorumluluğu ifadesini kullanmak daha doğru olmaktadır. Çünkü yanlış bilgi veren esas alındığından, bilgi verenlerin sorumluluğunu culpa in contrahendo doğan sorumluluk olarak nitelendirmek, sorumluluğun bilgi verenin yanlış bilgisi ve kusuru ile gerçekleşeceğine dair yanlış bir fikre sebep olabilir. Oysa bilgi verenleri sorumluluğu için yanlış bilgi verme gerekli, fakat yeterli olmayan bir şarttır. Bilgi verenlerin sorumluluğu, bilgi verenin vermiş olduğu bilgilerin, kişilerin davranışlarını etkileyip etkilemeyeceğini öngörebilmesi durumunda gerçekleşir³⁸. Bu görüş güven sorumluluğunun ve culpa in contrahendo sorumluluğunun bire bir örtüşmediğini ifade etmektedir.

IV. GÜVEN SORUMLULUĞUNUN UNSURLARI

Güven sorumluluğunun unsurları güven sağlama, hukuki işlem alanında bulunma, öngörülebilirlik ve son olarak da özel bağlantı olarak sayılabilir. Canaris'e göre de güven sorumluluğunun unsurları güven konusunun varlığı, bu güvenin korunmaya layık olması, bu güvene dayanılarak alınmış bir önlem ve sorumluluğun isnat edilebilir olmasıdır. Bu unsurlar tespit edilirken güvenen kişi ve

³⁶ **Bucher, Eugen**, Was man aus einem Fall von "Putativ – Vertrauenshaftung" lernen kann, recht 2001, s. 79.

³⁷ **Bucher**, recht 2001, s. 79.

³⁸ **Bucher**, recht 2001, s. 79.

güvenilen kişi esas alınmıştır. Duyulan güvenin korunmaya layık olması ve bu güvene duyulan önem nedeniyle alınmış olan önlemin varlığı güvenen kişiyi ilgilendirirken, sorumluluğun ileri sürülebilir olması güvenilen kişiyi ilgilendirmektedir³⁹.

Güvenin olumlu ve olumsuz korunması şeklinde de bir ayırım yapılabilir. Güvenin olumlu korunması, duyulan güvene uygun olan sonucun talep edilebilmesi olanağının doğması iken; güvenin olumsuz korunması ise duyulan güvenin sarsılması ile uğranılan zararın tazmin edilmesidir⁴⁰. Örneğin hatalı bilgi verilmesi nedeniyle uğranılan zararın güven sorumluluğuna dayalı olarak tazmini halinde, güvenin olumsuz korunması söz konusu olacaktır. Zira aldığı hatalı bilgiye dayanarak verdiği karar neticesinde zarar gören kişinin, var olan durumunun güveni doğrultusunda değiştirilmesi isteyemeyecektir. Bu kişinin güveninin korunması ancak uğramış olduğu zararın tazmin edilmesiyle mümkündür⁴¹.

A. GÜVEN SAĞLAMA

Güven sorumluluğunun dayanağı, zarar gören kişi üzerinde yaratılmış olan güvendir⁴². Bu güven konusunun varlığı, haksız fiil sorumluluğundaki hukuka aykırılık unsuruna karşılık gelmektedir.

Haksız fiil sorumluluğunun, hukuka aykırılık unsurunu tespit etmekte yetersiz kalındığı durumlarda

³⁹ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 491 vd.

⁴⁰ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 491; **Akyol**, Çelişki, s. 31. Ayrıca bu konu hakkında bkz. **Berger, Bernhard**, Zur Unterscheidung zwischen Rechtsscheinhaftung und Vertrauenshaftung,, recht 2000, s. 206.

⁴¹ **Gürpınar**, s. 220.

⁴² **Hochloch, Gerhard**, “Vertrauenshaftung” – Beginn einer Konkretisierung?, NJW, 1979, s. 2374.

zararın giderilmesini sağlayamaması nedeniyle ihtiyaç duyulan güven sorumluluğunun en önemli unsuru güven konusudur⁴³. Hukuk düzeni sadece objektif bir temele dayanan güveni korumak zorundadır. Bu nedenle sadece haklı güven korunmaktadır⁴⁴.

Güveni objektif olarak haklı gösteren sebepler, bir güven konusunun varlığını kabul etmek için aranan ek ölçütlerle de uyumlu olmaktadır. Bu nedenle bir güven konusunun varlığını tespit, çoğu zaman buna duyulan güvenin de haklı olduğu sonucuna götürecektir. Ancak burada güven konusuna güvendiğini ileri süren kişinin gerektiği kadar araştırma yapmamış olması ya da iyiniyetli olmaması gibi kendisinden kaynaklanan durumlar, duyduğu güvenin korunmaya değer olup olmaması hususunda noktasında önemli olmaktadır⁴⁵.

Yapılan bir açıklama ancak yapıldığı anda içeriğinin doğru olduğuna ilişkin bir güven oluşturabilir. Bu nedenle açıklamanın yapıldığı an önemlidir. Güven sorumluluğu, güven uyandırmaya elverişli bir durumun varlığını gerektirmektedir⁴⁶.

Bilgi veren sınırlandırıcı ifadelerle vermiş olduğu bilginin kontrol edilmediğini veya belli bazı konuların kendi bilgisi ile değerlendirilemeyeceğini bildirebilir. Bu durumda bilgi verenin sorumluluğu söz konusu olmaz. Çünkü sorumluluk için gerekli olan güven olgusu zedelenmiş olur⁴⁷. Bu durumda üçüncü kişi verilen bilgiye, makul bir kişi olarak güvenmez. Başka yollarla doğru bilgi edinmeye

⁴³ **Gürpınar**, s. 220.

⁴⁴ **Fischer, Willi**, Dritthaftung für falsche freiwillige Auskünfte, ZVglRWiss, 1984, s. 27.

⁴⁵ **Gürpınar**, s. 226.

⁴⁶ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 498.

⁴⁷ **Canaris**, JZ 1995, s. 446.

çalışır. Bu durumda bilgi verene sınırsız ve hâkim olunamayan bir sorumluluk riski yüklenmiş olmaktadır⁴⁸.

B. HUKUKİ İŞLEM ALANINDA BULUNMA

Güven sorumluluğu sadece hukuki işlem alanında kabul edilebilir⁴⁹. Bu sosyal temastan⁵⁰ farklı olarak hukuki işlemsel temas şartını gerektirir. Aksi takdirde sözleşmeye ilişkin hukuki sonuçların kabul edilmesi, özellikle yardımcı kişilerden sorumluluk ve kusurlu olarak malvarlığına verilen zararların kapsama alınması, hukuki dayanak bulmaz⁵¹.

Güvenin korunmasının sebebi, sadece güvenin varlığı değil, güvenenin davranışına temel teşkil etmesidir. Bu nedenle güven sorumluluğu, güvenenin herhangi bir tasarrufu ile somutlaştırılmış olmasını gerektirir⁵².

C. ÖNGÖRÜLEBİLİRLİK

Güven, güvenenin davranışını etkilediği ve güvenenin tasarrufunda kendini gösterdiği için korunmaya değerdir. Bu nedenle güven ile tasarruf arasında bir illiyet bağının bulunması gerekmektedir⁵³.

Güven ile güvenenin tasarrufu arasında bulunması gereken illiyet bağı, güven sorumluluğunu son derece

⁴⁸ **Canaris**, JZ 1995, s. 446.

⁴⁹ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 442; **Walter**, ZBJV, 1996, s. 294; **Lofer – Krogh**, ZSR, 2003, s. 137.

⁵⁰ bkz. **Kırca**, s. 118.

⁵¹ **Larenz, Karl**, Culpa in Contrahendo, Verkehrssicherungspflicht und “sozialer Kontakt”, MDR, 9/1954, s. 517; **Canaris**, JZ, 1965, s. 478; **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 442; **Walter**, ZBJV, 1996, s. 294.

⁵² **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 491; **Hochloch**, NJW, 1979, s. 2374.

⁵³ **Gürpınar**, s. 227; **Akyol**, Çelişki, s. 44.

sınırlayan bir unsurdur. Bunun nedeni de ispatının çok zor olmasıdır. Güvenen kişi, güven konusunun varlığı ve bunu bildiğini ispatlamakla birlikte illiyeti de ispat etmek zorunda kalırsa, güvenin korunması önemini yitirecektir. İliyet bağı ispatlayamayan davacı, güven sorumluluğundan yararlanamayacaktır. Bu sebeple iddia ve ispat yükünü yer değiştirmek ve davalının aksi durumu ispat etmesini beklemek daha doğru olacaktır. Bu sebeple davalı, davacının gerçek durumu bilseydi bu tasarrufta bulunacağını ispat edemediğinde güven sorumluluğu uygulanmalıdır⁵⁴.

D. ÖZEL BAĞLANTI

Hukuk sükeleri arasında sözleşme ilişkisi bulunmamakla birlikte, yoğunluğu açısından tesadüfen meydana gelmiş karşılaşmaların ötesine giden özel bir ilişki bulunabilir. Bu ilişkiye özel bağlantı adı verilir⁵⁵.

Özel bağlantı, sözleşme ile aynı anlama gelmez. Özel bağlantıdan kaynaklanan yükümler, hem sözleşme öncesi hem de sözleşme sonrası ve sözleşmenin geçersizliğine bağlı olmaksızın yer alır. Ayrıca ne hak sahipleri ne de yükümlüler açısından sözleşmenin tarafları ile sınırlıdır⁵⁶. Özel bağlantı içerisinde bulunan taraf, diğer tarafın ona isnat edilebilen, güven yaratan davranışına göre hareket ederse, güveninin korunmasını dürüstlük kuralına göre isteyebilir.⁵⁷

⁵⁴ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 516.

⁵⁵ **Crone, Hans Caspar**, Zession: kausal oder abstrakt?, SJZ, 1997, s. 254; **Sommer, Ueli**, Vertrauenshaftung, Anstoss zur Neukonzeption des Haftpflicht- und Obligationenrechts?, AJP, 2006, 9, s. 1035.

⁵⁶ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 295.

⁵⁷ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 491; **Walter**, ZBJV, 1996, s. 295; **Crone**, SJZ, 1997, s. 254.

Hukuki değerlerini etkileyecek şekilde güven sağlayan kişiler arasında özel bir bağlantı oluşur⁵⁸. Bu bağlantı, güven ilişkisi veya edim yükümlerinden bağımsız kanuni borç ilişkisi olarak da adlandırılır⁵⁹. Birbirlerine karşı güven yaratan kişiler arasında oluşan edim yükümlerinden bağımsız kanuni borç ilişkisi, sadece sözleşmenin tarafları veya tarafı olmak isteyen veya daha önce taraf olanlar arasında değil, aralarında özel bir güven ilişkisi bulunan kişiler arasında da vardır. Kanuni borç ilişkisinin kişisel uygulama alanını sözleşme ilişkisinin ötesinde, üçüncü kişileri de kapsayacak şekilde genişletmek mümkündür⁶⁰.

Hukuken özel bir bağlantı içerisinde bulunmak, güven sorumluluğunu haksız fiile ilişkin tesadüfi karşılaşmalardan ayırmaktadır. Bu nedenle söz konusu boşluğun sözleşme hükümlerinin esas alınarak doldurulması gerekir⁶¹. Kısaca yardımcı kişilerin sorumluluğunda TBK. m. 116'nın, zamanaşımında TBK. m. 146'nın uygulanacağı ve kusurun karine olacağı kabul edilmektedir⁶².

V. GÜVEN SORUMLULUĞUNUN HUKUKİ DAYANAĞI

Güven sorumluluğu culpa in contrahendodan doğan sorumluluğu da kapsayan bir üst kavramdır⁶³. Bu nedenle

⁵⁸ **Crone**, SJZ, 1997, s. 254.

⁵⁹ **Kırca**, s. 120.

⁶⁰ **Canaris**, JZ, 1965, s. 477; **Walter**, ZBJV, 1996, s. 295; **Thiele**, **Wolfgang**, Leistungsstörung und Schutzpflichtlerletzung, JZ, 1967, s. 654.

⁶¹ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 295; **Serozan**, MHAD., 1968, s. 122.

⁶² **Kırca**, s. 120; **Yalman**, s. 83 – 84; **Gürpınar**, s. 233.

⁶³ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 532; **Walter**, ZBJV, 1996, s. 292; **Bucher**, recht 2001, s. 73; **Hochloch**, NJW, 1979, s. 2369; **Neuner**, **Jörg**, Der Schutz und die Haftung Dritter nach vertraglichen Grundsätzen, JZ, 1999, s.135. **Antalya**,

güven sorumluluğu, culpa in contrahendodan sorumlulukta olduğu gibi⁶⁴ ne sözleşme sorumluluğu, ne de haksız fiil sorumluluğu olduğu, burada her ikisi arasında yer alan üçüncü bir sorumluluk kategorisi söz konusu olduğu ileri sürülmüştür⁶⁵.

Kanunda düzenlenmiş ve culpa in contrahendodan sorumlulukta esas alınan hükümlerin ne sözleşme, ne de haksız fiil sorumluluğu oluşturduğu, hâkim görüş tarafından kabul edilmektedir⁶⁶. Kanun koyucu bu hükümleri kabul etmekle sözleşme ve haksız fiil dışında ayrı bir sorumluluk kategorisi oluşturmuştur. Bu kategorinin özelliği, burada ne hukuki işlemin, ne de haksız fiilin söz konusu olmasıdır⁶⁷. Kanundaki düzenlemeler dışında da culpa in contrahendodan sorumluluk, güven sorumluluğu olarak hâkim doktrin ve uygulama tarafından kabul edilmektedir⁶⁸.

Culpa in contrahendodan doğan sorumluluk ve bazı görünüşleriyle güven sorumluluğu hâkimin hukuk

O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, İstanbul 2012, s. 129. Bu konuda ayrıca bkz. **Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre**, Borçlar Hukuku Genel Hüküm, İstanbul 2011, s. 277.

⁶⁴ Bkz. **Kırca**, s. 121 ve dn. 643'teki yazarlar.

⁶⁵ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 294; **Picker, Eduard**, Vertragliche und deliktische Schadenshaftung, JZ, 1987, s. 1045; **Sommer**, AJP, 2006, s. 1032.

⁶⁶ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 294; **Walter**, ZSR, 2001, s. 90; **Crone**, SJZ, 1997, s. 253.

⁶⁷ **Crone**, SJZ, 1997, s. 253.

⁶⁸ **Bucher**, recht 2001, s. 73; **Losser – Krogh**, ZSR, 2003, s. 157.

yaratmasına dayanmaktadır⁶⁹. Hâkimin hukuk yaratması için kanun boşluğu olması gerekmektedir.

Bir görüş, özellikle culpa in contrahendodan sorumluluk bakımından kanunda düzenlenmiş sorumluluk sebeplerinin sınırlı olarak sayıldığını, dolayısıyla burada sözleşme ve haksız fiil sorumluluğu dışında üçüncü bir sorumluluk sebebinin kabul edilemeyeceğini belirtmiştir⁷⁰. Bu görüşe göre burada nitelikli susma vardır. Nitelikli susma durumunda kanunda boşluk bulunmadığından hâkim hukuk yaratamaz. Bir başka görüş ise, nitelikli susmanın bulunmadığını kabul etmektedir⁷¹. Nitelikli susmanın olabilmesi için kanun koyucunun bilinçli olarak olumsuz bir ifade bulunması gerekmektedir⁷². Oysa güven sorumluluğu konusunda kanunda böyle bir ifade bulunmamaktadır. Diğer taraftan, kanun koyucu ne sözleşme, ne de haksız fiil niteliğinde olan diğer sorumluluk türlerinin varlığını kabul etmiştir⁷³. Sonuç olarak bunlar arasında culpa in contrahendodan sorumluluk niteliğinde olduğu kabul edilen düzenlemeler (TBK. m. 35, m. 44/II ve m. 47) de vardır. Yine kanundaki düzenlemelerin kapsamı dışında, culpa in contrahendodan sorumluluk da yargı ve doktrin tarafından sözleşme ve haksız fiil sorumluluğu arasında üçüncü bir sorumluluk türü olarak kabul edilmiş

⁶⁹ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 428; **Losser – Krogh**, ZSR, 2003, s. 157; **Neuner**, JZ, 1999, s.135.

⁷⁰ **Kuhn, Moritz**, Die Haftung aus falscher Auskunft und falscher Raterteilung, SJZ, 1986, s. 355.

⁷¹ **Kırca**, s. 122; **Walter**, ZSR, 2001, s. 90; **Losser – Krogh**, ZSR, 2003, s. 158; **Spiro, Karl**, Die Haftung für Abschluss- und Verhandlungsgehilfen, zugleich ein Beitrag zur Lehre von der culpa in contrahendo, ZSR, 1986, s. 639.

⁷² **Walter**, ZSR, 2001, s. 90.

⁷³ **Spiro**, ZSR, 1986, s. 639; **Yalman**, s. 54; **Akyol**, Çelişki, s. 32.

ve uygulamaya yerleşmiştir⁷⁴. Bu nedenle sözleşme ve haksız fiil dışında üçüncü bir sorumluluk sebebinin kabul edilemeyeceği ve dolayısıyla da burada nitelikli susma bulunduğu kabul edilmemiştir⁷⁵.

Kanunda boşluğun kabul edilmesi için ise, gerekli olan bir düzenlemenin bulunmaması aranmaktadır. Bilgi verenlerin sorumluluğu konusunda bir sorumluluk ihtiyacının bulunduğu kabul edilmektedir⁷⁶. Bir sözleşmenin kurulmasına ve içeriğine, sözleşme veya görüşme tarafı olmasa bile, onun yanında yer alarak etki eden kişiler, bundan sorumlu tutulmalıdır⁷⁷.

Bir kişi temsil yetkisi olmadığı halde temsil yetkisinin varlığını iddia ediyorsa, burada kendisine güven duyulacak bir olgunun bulunduğu kesindir⁷⁸. Bu durumda kanun, temsil yetkisi verildiği iddia edilen değil, temsilciyi sorumlu tutmuştur. Bu durumda kanun, sözleşme tarafı olmayan veya tarafı olmaya niyetlenmeyen kişilerin de sorumluluğunu kabul etmiştir. Yetkisiz temsilcinin sorumluluğu, kanunun lafzının ötesinde hukuki işlemin kurulmasında hukuki yetkiye sahip olduğunu iddia edenin, meydana gelen güvenin korunmasından sorumluluğuna ilişkindir⁷⁹. Bu durumda sadece temsilciler değil, hukuki işlem hayatına güvenen kişi ile katılan ve güveni kendi şahsı için sağlayan kişilerin de sorumluluğu söz konusu olabilir. Bu durumda, güveni kendisi için sağlayan bilgi

⁷⁴ **Bucher**, recht 2001, s. 73.

⁷⁵ **Kırca**, s. 123.

⁷⁶ **Kırca**, s. 123.

⁷⁷ **Damm, Reinhard**, Entwicklungstendenzen der Expertenhaftung, Vermögensschutz und Drittschutz auf dem Markt für sachkundige Informationen, JZ, 1991, s. 373.

⁷⁸ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 497.

⁷⁹ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 546 vd.

verenin culpa in contrahendodan sorumluluğu, TBK. m. 47 hükmü esas alındığında hiçbir şekilde pozitif hukukun değerlerine yabancı değildir. Bu nedenle burada kanuna aykırı veya kanunu aşan hukuk yaratma değil, kanuna uygun hukuk yaratma söz konusudur⁸⁰.

Kanundaki bireysel düzenlemeler dışında culpa in contrahendodan sorumluluk doktrinde güven sorumluluğu olarak kabul edilmiştir⁸¹. Kanaatimizce de bu görüş açıklanan nedenlerden dolayı isabetlidir. Bu nedenle de güven sorumluluğuna sözleşme sorumluluğunu esas almak daha doğru olacaktır.

VI. GÜVEN SORUMLULUĞU İLE CULPA IN CONTRAHENDO SORUMLULUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİ

A. GENEL OLARAK

Sözleşmenin kurulması sürecinde kusurdan sorumluluk başka bir ifadeyle culpa in contrahendodan doğan sorumluluk güven sorumluluğu kapsamına dâhildir⁸². Bu durumda güven sorumluluğu culpa in contrahendodan doğan sorumluluk kavramını içine alan üst bir kavramdır. Çünkü culpa in contrahendodan doğan sorumluluğun sebebi, güvenin korunması ihtiyacı, başka bir ifadeyle boşa çıkan güvendir. Bu sorumluluk güven sorumluluğu olarak nitelendirilmektedir⁸³.

⁸⁰ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 532; Ayrıca bkz. **Walter**, ZSR, 2001, s. 90.

⁸¹ **Kırca**, s. 125.

⁸² **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 532 vd.; **Bucher**, recht 2001, s. 73; **Walter**, ZBJV, 1996, s. 292; **Neuner**, JZ, 1999, s.135; **Hochloch**, NJW, 1979, s. 2369.

⁸³ **Hochloch**, NJW, 1979, s. 2369; **Bucher**, **Eugen**, Vertrauenshaftung, Was? Woher?, Wohin? s. 255;

Güven sorumluluğu, culpa in contrahendodan doğan sorumlulukla birlikte, sözleşmenin devamında, sözleşme sonrası koruma yükümlerinin ihlalden kaynaklanan sorumlulukları da kapsayan bir üst kavramdır⁸⁴. Culpa in contrahendodan sorumluluk, sözleşme öncesi kanuni borç ilişkisinin ihlali halinde yer almaktadır. Sözleşme kurulduktan sonra da devam eden kanuni borç ilişkisinin ihlali halinde de, güven sorumluluğu söz konusu olup, bu durum, özellikle üçüncü kişiyi koruyucu etkili borç ilişkisini açıklar⁸⁵.

Alman Hukukunda geliştirilen bu sorumluluk, İsviçre – Türk Hukukunda yabancı veya yeni bir sorumluluk türü değildir⁸⁶. Bununla birlikte yeni yeni incelenmeye başlanılmaktadır. İsviçre Hukukunda güven sorumluluğu Federal Mahkemenin *Swissair*⁸⁷ kararından sonra İsviçre

http://www.eugenbucher.ch/pdf_files/89.pdf Erişim Tarihi: 17.08.2016

⁸⁴ **Bucher**, recht 2001, s. 73; **Walter**, ZBJV, 1996, s. 292; **Neuner**, JZ, 1999, s.135; **Hochloch**, NJW, 1979, s. 2369; **Sommer**, AJP, 2006, s. 1035.

⁸⁵ **Kırca**, s. 137; bu konu hakkında ayrıca bkz. **Akünel**, **Teoman**, Sorumluluk Hukukunda Sözleşmenin Nisbiliği Prensibinin Aşılması, YD, 1988, Cilt: 14, Sayı: 1 – 2, s. 227 vd.

⁸⁶ **Bucher**, recht 2001, s. 73; **Kostkiewicz**, ZBJV, 2001, s. 162; **Akyol**, Dürüstlük, s. 42.

⁸⁷ **BGE 120 II 331** vd. İsviçre Federal Mahkemesi *Swissair* olayında, sınaî birlik davranışıyla ilgili olarak genel bir güven sorumluluğunun varlığını kabul etmiştir. İsviçre Federal Mahkemesi *Swissair*'in yavru şirketi olarak faaliyet gösteren IGR Anonim şirketinin yaptığı reklâmlara ilişkin belgelerde *Swissair* şirketi ile olan bağlılığına çeşitli şekillerde reklâm gereği işaret ettiğini; davacının da IGR'nin sermaye zayıflığından değil de, *Swissair*'e ve bu şirketin finansal gücü, güvenilirliği ve dürüstlüğü konusunda eskiden sahip olduğu

üne itibar ettiğini bu güven konusunda da Swissair’in sorumluluğu sonucunu çıkardığını belirtmiştir. İlk derece mahkemesinin tespitlerine göre, IGR’in mektup kâğıtlarında ve reklâm broşürlerinin kapaklarında ve sayfa altlarında Swissair ambleminin bulunması ve “IGR bir Swissair işletmesidir” yazısı yer almaktadır. IGR’in reklâm broşürlerinde de Swissair ile olan ilgisi belirtilmiştir. Swissair şirketinin de bu duruma bir itirazı olmamıştır. İsviçre Federal Mahkemesine göre, sadece bu nedenle Swissair’in bir garanti yükümlülüğü altına girdiği ya da haksız fiil nedeniyle sorumlu olduğu sonucu çıkartılamaz. Buna karşılık ana şirketin sınaî birlik davranışına karşı oluşan güven, sözleşmesel ya da haksız fiil nitelikli sorumluluk sebeplerinin yokluğunda sorumluluk kurucu olabilir. Bu sonuç culpa in contrahendo hakkındaki ilkelerin genelleştirilmesinden ortaya çıkar. Culpa in contrahendo özel bir sorumluluk kaynağı olarak görüldüğüne göre, nitelik olarak bununla kıyaslanabilir durumlarda da sorumluluk hukuku nitelikli bir korumayı kabul etmek gerekecektir. Culpa in contrahendodan doğan sorumluluğun temelinde yatan, tarafların karşılıklı sadakat yükümlülüğünü kuran belli sözleşme görüşmesi genel bir hukuki durumun görünüm biçimi olarak algılanmalıdır. Sınaî birlik davranışında, sınaî birliğin güvenilirliği hakkında uyandırılan güven, sözleşme görüşmelerinin tarafların karşılıklı açıklamalarının doğruluğu, ciddiyeti ve eksizliği bakımından duydukları güven kadar korunmaya değerdir. Sınaî birliğin ana şirketin yaptığı açıklamaları yavru şirketin iş yaptığı kişiler de bu şekilde bir güven yaratacak olursa, o zaman bu yüzden sözleşme görüşmeleri ilişkisiyle karşılaştırılmaya elverişli bir hukuki özel bağlantı kurulur. Bu bağlantıdan dürüstlük kuralına dayanan koruma ve aydınlatma yükümlülükleri doğar. Bu yükümlülüklerin ihlali ise zararın tazmini taleplerinin doğumuna neden olabilir. bkz. **Gürpınar**, s. 212 – 231; **Kırca**, s. 138; Hakim şirketin güven sorumluluğu için bkz. **Korkut, Ömer**, Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği, Doktora Tezi, Ankara 2006, s. 214 – 216.

Hukukunda hızla yerleşmiştir⁸⁸. İsviçre Hukukuna göre güven sorumluluğunun çıkış noktası culpa in contrahendo sorumluluğuna dayanmaktadır⁸⁹.

Alman mahkeme kararlarında açıkça güven sorumluluğunu kabul eden kararlar, İsviçre mahkeme kararlarına oranla daha azdır. Bucher'e göre bu durumun culpa in contrahendodan sorumluluğun, İsviçre'de Almanya'da henüz yerleşmemişken kabul edilmesidir⁹⁰.

Bir görüşe göre güven sorumluluğu da bir borç kaynağı olarak kanunda yerini almalı, ancak, culpa in contrahendodan doğan sorumluluğu borç ilişkisi ile sınırları da çizilmelidir. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeyi (TBK. m. 530) nasıl artık haksız fiilden kaynaklan borç ilişkisiyle karıştırılmıyorsa, TBK. m. 44 f. 2'den yararlanarak genel bir ifadeye kavuşturulacak olan güven sorumluluğunu da culpa in contrahendodan doğan sorumluluk doğuran borç ilişkisiyle karıştırmamak gerekmektedir. Aslında culpa in contrahendo doğan sorumluluk doğuran borç ilişkisinin şartları varsa, güven sorumluluğuna gerek yoktur. Zarar görenle gerçeğe uygun olmayan hukukî görünüş için uyandırdığı haklı güven dolayısıyla zarardan sorumlu olması gereken kişi arasında bir özen gösterme yükümü borç ilişkisi doğmuş ise, güvenden söz edilen her yerde güven sorumluluğu terimini kullanmak gereksizdir. Kavram kargaşasından sakınmak için bu gibi durumlarda sadece

⁸⁸ **Bucher**, recht 2001, s. 77; **Walter**, ZBJV, 1996, s. 273; **Walter**, ZSR, 2001, s. 83.

⁸⁹ **Tarman**, s. 112; **Damm**, JZ, 1991, s. 380; Widmer, güven sorumluluğunun haksız fiili tamamlamasına rağmen sözleşmesel olarak culpa in contrahendoya dayandırmaktadır. Bkz. **Widmer**, **Corinne**, Vertrauenshaftung – Von der Gefährlichkeit des Überflüssigen, ZSR, 2001, s. 114.

⁹⁰ **Bucher**, recht 2001, s. 77.

“culpa in contrahendodan doğan sorumluluk” kavramından söz etmek daha doğru olacaktır⁹¹.

Buradaki görüşe göre güvenden söz edilen her yerde güven sorumluluğundan söz edilmesinin yersiz olduğu görüşüne katılabilir. Sadece güvenin varlığı bu sorumluluğun doğmasını gerektirmez. Buna karşılık bu görüşten çıkan sonuca göre güven sorumluluğu culpa in contrahendo sorumluluğunu içine almamaktadır. Bu nedenle biz bu görüşe katılmamaktayız.

B. CULPA IN CONTRAHENDO SORUMLULUĞUN HUKUKİ NİTELİĞİ

Culpa in contrahendodan doğan sorumluluk, sözleşme kurulması sürecinde, sözleşmenin kurulması amacıyla hukuki değerlerini birbirlerinin etkisine açan tarafların, hem yaşam sağlık ve mülkiyet, hem de malvarlığına ilişkin değerlerinin diğer tarafça korunacağına ilişkin güvenin boşa çıkmasından dolayı sorumluluktur⁹².

Kanundaki bazı düzenlemelerin (TBK. m. 44/II, TMK. m. 452/II) culpa in contrahendodan sorumluluğa ilişkin bireysel düzenlemeler olduğu kabul edilmektedir. İsviçre – Türk Hukukunda culpa in contrahendodan sorumluluk, kusurlu olarak hataya düşenin sözleşmeyi iptal etmesi nedeniyle diğer tarafa ödeyeceği tazminat, temsil yetkisinin sona ermiş olmasına rağmen, temsil yetkisini içeren belgenin geri alınmamış olması nedeniyle temsilci ile

⁹¹ **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi ile Röportaj – Yeni Borçlar Yasa Tasarısının Değerlendirilmesi**, <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=22530>
Erişim Tarihi: 15.10.2007

⁹² **Kırca**, s. 138; Bu konu hakkında geniş bilgi için bkz. **Yalman**, s. 37 vd; **Gezder, Ümit**, Türk/İsviçre Hukukunda Culpa in Contrahendo Sorumluluğu, İstanbul 2009; **Baygın**, s. 347 vd.; **Reisoğlu, Safa**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 22. Baskı, İstanbul 2011, s. 339.

sözleşme ilişkisine giren tarafın uğradığı zararların temsil edilen tarafından ödenmesi, yetkisiz temsil, vesayet altında olan kişinin fiil ehliyeti olduğuna dair yanlış bir kanaat uyandırması durumlarında kanunda düzenlenmiştir⁹³.

Doktrinde culpa in contrahendodan sorumluluğun hukuki niteliği tartışmalı olup, bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşler, haksız fiil sorumluluğu görüşü, sözleşme sorumluluğuna ilişkin hükümlerin esas alınmasını savunan görüş ve somut olaya göre haksız fiil veya sözleşme sorumluluğuna ilişkin hükümlerinden uygun olanın uygulanması (eklektik görüş) olmak üzere genel olarak üçe ayrılmaktadır⁹⁴. Bir görüşe göre, haksız fiil sorumluluğu burada kabul edilemez⁹⁵. Bunun sebabini culpa in contrahendodan sorumlulukta taraflar arasında sözleşme ilişkisi bulunmasa bile, sözleşme kurma amacıyla hareket eden kişiler arasında, birbirlerinin kişi ve malvarlığını diğerinin korunması ve özenine bıraktığına ilişkin bir özel ilişki, güven ilişkisi söz konusudur. Bu durumda herkese karşı uygulanan haksız fiil hükümlerini

⁹³ **von Tuhr, Andreas**, Borçlar Hukuku, Çeviren: Cevat Edege, Ankara 1983, s. 187 – 188. Geniş bilgi için bkz. **Kalkan-Oğuztürk**, s. 97 vd; **Cansel, Erol/Özel, Çağlar**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, Ankara 2014, s. 307 – 308; **İnan, Ali Naim/ Yücel, Özge**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2014, s. 627; **Nomer, Haluk N.**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, İstanbul 2015, s. 378; **Berger**, recht 2002, s. 211; **Bucher**, s. 237, http://www.eugenbucher.ch/pdf_files/89.pdf

⁹⁴ Bu konu hakkında geniş bilgi için bkz. **Yalman**, s. 49 vd.

⁹⁵ **Kırca**, s. 139; **Baygın**, s. 347 – 356; Haksız fiil görüşünün eleştirisi için ayrıca bkz. **İnan, Ali Naim**, “Culpa In Contrahendo” Mukavele Yapılırken İşlenen Kusurdan Dolayı Mesuliyetin Hukuki Sebeplerini İzah Eden Nazariyeler Üzerinde Mukayeseli Bir Çalışma, AD, 1954, s. 881 vd.

uygulamak, hem haksız fiilin fonksiyonlarına hem de adalete aykırıdır.

Haksız fiil sorumluluğu görüşü, kanunda düzenlenmiş olan sorumluluk sebeplerinin sınırlı olarak sayılmış bulunduğundan hareket etmekte, sözleşme yoksa haksız fiil sorumluluğunun uygulanmasını savunmaktadır⁹⁶. Bu görüş, sorumluluk sebepleri bakımından sözleşme yoksa haksız fiil sorumluluğu vardır fikrini kabul etmemektedir⁹⁷. Sonuç olarak bu düzenlemeler ne sözleşme, ne de haksız fiil sorumluluğudur⁹⁸.

Türk Hukukunda hâkim olan görüş⁹⁹, culpa in contrahendodan sorumluluğun hukuki niteliğini, kanuni veya edim yükümlerinden bağımsız borç ilişkisi teorisine ve aynı zamanda MK. m. 2’de yer alan dürüstlük kuralına dayandırır¹⁰⁰. Bu görüşe göre, sözleşme öncesi aşamada dürüstlük kuralından kaynaklanan yükümleri kapsayan bir borç ilişkisi söz konusudur. Sözleşme görüşmelerine başlamak, taraflar arasında bir borç ilişkisi meydana getirir. Güven ilişkisi olarak adlandırılan bu ilişki taraflara

⁹⁶ **Merz, Hans**, Vertrag und Vertragsschluss, 2. Auflage, Bern 1992, N. 154; **Kılıçoğlu, Ahmet M.**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2011, s. 82.

⁹⁷ **Kırca**, s. 140.

⁹⁸ **Yılmaz, Hamdi**, Sözleşme Görüşmelerinde Kusur “Culpa In Contrahendo” ve Sorumluluğun Hukuksal Niteliğinde Yeni Görüşler, YD, 1985, Cilt: 11, Sayı: 1 – 2, s. 251.

⁹⁹ **Yalman**, s. 83; **Serozan**, MHAD, 1968, s. 108; **Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara 2015, s. 1132; **Akyol**, Dürüstlük, s. 109; **Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Cilt I, 14. Baskı, İstanbul 2016, s. 38; **Atamer**, YD, 1996, s. 126; **Kılıçoğlu** bu konuda haksız fiil görüşünü benimsemektedir. bkz. **Kılıçoğlu**, s. 83.

¹⁰⁰ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 283.

dürüstlük kuralı uyarınca bazı yükümlülükler getirmektedir¹⁰¹.

Burada kanuni bağlantılar söz konusudur ve dürüstlük kuralı bu bağlantılarda taraflara birbirlerinin hukuki değerlerine saygı gösterme, zarar vermeme yükümü yüklemektedir. Bu yükümler sözleşme ve haksız fiilden bağımsız olduğu için, sözleşme veya haksız fiil hükümlerinin kıyasen uygulanması gerekir¹⁰². Buna karşılık sözleşme görüşmeleri ilişkisi, tarafların birbirlerine karşı özel güven duymaları veya nitelikli olarak karşı karşıya gelmeleri sebebiyle, sözleşme bağılılığına yaklaşan bir düzeye ulaşmaktadır. Bu nedenle görüşme ilişkisinde dürüstlük kuralının yüklediği koruma yükümlerinin ihlali, TBK. m. 112 vd. hükümlerinin uygulanmasını haklı göstermektedir¹⁰³. Sözleşme sorumluluğu, hukuki işlem hayatının gereksinimlerini, özellikle güvenin korunması ve adaletin sağlanmasını haksız fiil sorumluluğundan daha iyi bir şekilde sağlar¹⁰⁴.

Bu görüş culpa in contrahendodan sorumluluğun hukuki niteliğini, edim yükümlerinden bağımsız kanuni borç ilişkisinin ihlaline dayandıran Alman Hukukundaki hâkim görüş ile paralel bir nitelik taşımaktadır¹⁰⁵. Alman Hukukunda hâkim görüş, sözleşme öncesi aşamada, sözleşme kurulması amacıyla tarafların birbirlerine karşı hukuki değerlerini etkileme imkânı açmış olması, bir başka ifadeyle güvenmiş olması nedeniyle meydana gelen kanuni

¹⁰¹ **Eren**, s. 1132; **Oğuzman/Öz**, s. 477 vd.

¹⁰² **Eren**, s. 1132.

¹⁰³ **Yalman**, s. 83.

¹⁰⁴ **Reimann**, SJZ, 1979, s. 363.

¹⁰⁵ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 532; **Canaris**, JZ, 1965, s. 475.

borç ilişkisinin, dürüstlük kuralına aykırı bir şekilde ihlalinin sorumluluğu kuran sebep olduğunu kabul eder¹⁰⁶.

İsviçre Federal Mahkemesi, culpa in contrahendodan doğan sorumluluk konusunda güven teorisini kabul etmiştir¹⁰⁷. Türk Hukukunda edim yükümlerinden bağımsız borç ilişkisi teorisi eskiden beri savunulmuştur ve hukuki niteliği MK. m. 2’de yer alan dürüstlük kuralına dayandırılmıştır. Sonuç olarak da sözleşme sorumluluğuna ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanacağı kabul edilmektedir¹⁰⁸.

Kanun koyucu sözleşme öncesi alanı gerektiği gibi düzenlemiştir. Sözleşme kurma amacıyla bir araya gelen kişiler arasında, sözleşme ilişkisi bulunmasa bile, özel bir ilişkisi vardır. Böyle bir ilişkiye herkese uygulanan haksız fiil sorumluluğu hükümlerinin uygulanması haklı değildir. Bu şekilde ortaya çıkan boşluk, hem kanundaki düzenlemeler esas alınarak, hem de Alman Hukukunda uzun süre önce başlayan tartışma sonucunda kabul edilmiş edim yükümlerinden bağımsız borç ilişkisi teorisi esas alınarak doldurulur. Bu teori ise, hukuki işlem kurma dolayısıyla birbirlerinin hukuki değerlerine etki etme imkânı bulunan ve böylece güven sağlayan kişilerin, MK. m. 2’de yer alan dürüstlük kuralına aykırı davranarak bunu boşa çıkarmalarından sorumlu olmalarına dayanır. Culpa in contrahendodan sorumluluk, hâkimin hukuk yaratması ile kabul edilen borç ilişkisinin, MK. m. 2’de yer alan dürüstlük kuralına aykırılıktan dolayı sorumluluktur. Borç ilişkisi taraf iradesine değil, hâkimin hukuk yaratması ile

¹⁰⁶ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 532.

¹⁰⁷ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 281.

¹⁰⁸ **Serozan**, MHAD, 1968, s. 108; **Serozan**, İÜHFM, 2000, s. 244 – 245; **Eren**, s. 1132; **Oğuzman/Öz**, s. 38; **Akyol**, Dürüstlük, s. 109; **Atamer**, YD, 1996, s. 126.

bulunan hukuka dayandığı için kanuna, yükümlerin ihlalinde ise, MK. m. 2'ye dayandığı için, yine kanuna dayanmaktadır¹⁰⁹.

VII. GÜVEN SORUMLULUĞU İLE KORUMA YÜKÜMLÜLÜKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Güven sorumluluğu, koruma yükümleri ile sıkı bir bağlantı içerisindedir¹¹⁰. Koruma yükümleri, asli edim ve yan edim yükümleri yanında yer alan sözleşme öncesi, sözleşme devam ederken ve sözleşme sonrası ilişkilerde meydana gelir¹¹¹.

A. KORUMA YÜKÜMLERİ

Koruma yükümü¹¹² terimi yerine, davranış yükümü¹¹³ veya sözleşmeye dayanan asli ve yan edim yükümlerinden ayırmak amacıyla yan yüküm¹¹⁴ terimleri de kullanılmaktadır. Koruma yükümleri, dürüstlük kuralına dayanan özen, koruma, açıklama, bilgi ve öğüt verme olarak ortaya çıkan çeşitli yükümlerin tamamına verilen bir kavramdır¹¹⁵. Bu yükümler, birbirleri ile hukuki işlemsel temasa girmiş olan tarafların hukuki ve malvarlığı alanını koruma amacını taşır¹¹⁶. Sözleşmenin kurulması veya sözleşmeyi kurmayı amaçlayan bir adım sonucu oluşan özel bağlantı, diğer tarafın hukuki değerlerini ihlal etme veya diğer tarafın yanlış tasarruflara neden olmasını sağlama

¹⁰⁹ **Kırca**, s. 148.

¹¹⁰ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 273.

¹¹¹ **Walter**, ZSR, 2001, s. 99.

¹¹² **Canaris**, JZ, 1965, s. 475; **Akyol**, Dürüstlük, s. 42; **Eren**, s. 39.

¹¹³ **Serozan**, MHAD, 1968, s. 108.

¹¹⁴ **Eren**, s. 37.

¹¹⁵ **Canaris**, JZ, 1965, s. 477; **Sommer**, AJP, 2006, s. 1036.

¹¹⁶ **Canaris**, JZ, 1965, s. 477.

riskine sebep olur¹¹⁷. Taraflar, hukuki değerlerini birbirlerinin etkisine açtıkları için, bunun zararlı sonuçlarını ortadan kaldırmak amacıyla dürüstlük kuralına uygun davranmalı ve diğer tarafın menfaatlerine saygı göstermelidir¹¹⁸.

B. EDİM YÜKÜMÜ VE KORUMA YÜKÜMÜ AYRIMI

Borç ilişkisi edim yükümleri ile koruma yükümlerinden oluşmaktadır¹¹⁹. Edim yükümleri, tarafların malvarlığının değişimini amaçlar. Bu yükümler dolayısıyla sözleşme kurulmaktadır. Edim yükümleri, asli edim yükümleri ve yan edim yükümleri olarak ikiye ayrılır. Asli edim yükümleri sözleşmenin tipini belirleyen yükümlerdir¹²⁰. Yan edim yükümleri, asli edim yükümünün sözleşmenin amacına uygun bir şekilde yerine getirilmesini sağlar¹²¹. Asli edim ve yan edim yükümleri hukuki temellerini sözleşmeden alır. Bu yükümler ya açık bir şekilde kararlaştırılır veya yorum yoluyla bulunur. Sözleşme geçersiz veya iptal edilmiş ise, asli ve yan edim yükümleri ortadan kalkar¹²².

Koruma yükümleri ise, taraf iradesine dayanmaz ve dolayısıyla sözleşme ilişkisinden kaynaklanmaz¹²³. Koruma yükümlerinin kaynağı, güven ilkesi ve MK. m. 2'dir¹²⁴. Bu nedenle bir sözleşme bulunmadığı, henüz kurulmadığı¹²⁵,

¹¹⁷ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 295.

¹¹⁸ **Kırca**, s. 156.

¹¹⁹ **Akyol**, Çelişki, s. 28.

¹²⁰ **Eren**, s. 31; **Serozan**, MHAD, 1968, s. 117.

¹²¹ **Eren**, s. 33; **Serozan**, MHAD, 1968, s. 117.

¹²² **Canaris**, JZ, 1965, s. 477.

¹²³ **Canaris**, JZ, 1965, s. 476.

¹²⁴ **Eren**, s. 38; **Serozan**, MHAD, 1968, s. 117; **Canaris**, JZ, 1965, s. 476; **Akyol**, Dürüstlük, s. 8.

¹²⁵ **Eren**, s. 40; **Akyol**, Dürüstlük, s. 43.

geçersiz veya sona ermiş olduğu durumlarda ya da üçüncü kişi ile olan ilişkilerde¹²⁶ de koruma yükümleri bulunmaktadır. Koruma yükümleri sadece sözleşme yapanları değil, onların etki alanına ve güven ilişkisine giren üçüncü kişileri de kapsar¹²⁷.

Edim yükümlerinin yerine getirilmesi istenebileceği halde, koruma yükümlerinin yerine getirilmesi istenemez¹²⁸. Koruma yükümlerinin ihlali halinde sadece tazminat talep edilebilir¹²⁹. Bu ilişkiye katılanlardan biri koruma yükümünü ihlal ederse, diğer tarafın uğradığı zararı tazmin etmek zorunda kalır¹³⁰.

C. EDİM YÜKÜMÜNDEN BAĞIMSIZ BORÇ İLİŞKİSİ

Birbirleriyle hukuki işlem temasına giren kişilerden biri, diğerinin haklı olarak güvенеceği bir durum yaratmıyorsa ya da birbirlerinin hukuki ve malvarlığına etki etme imkânları bulunuyor isearalarında bir borç ilişkisi meydana gelir¹³¹. Bu ilişki edim yükümleri değil, dürüstlük kuralından kaynaklanan koruma yükümleri içerdiğinden, asli edim yükümü olmayan kanuni borç ilişkisi olarak nitelendirilebilir¹³². Güven yaratan ile bu güvenden etkilenen kişi arasındaki ilişki, hukuki özel bağlantı olarak da ifade edilmektedir¹³³. Bir özel bağlantı içerisinde bulunan taraf, diğer tarafın ona isnat edilebilen, güven oluşturan

¹²⁶ **Serozan**, MHAD, 1968, s. 121; **Eren**, s. 42; **Akyol**, Dürüstlük, s. 50.

¹²⁷ **Serozan**, MHAD, 1968, s. 121.

¹²⁸ **Serozan**, MHAD, 1968, s. 117 – 118.

¹²⁹ **Eren**, s. 40.

¹³⁰ **Kırca**, s. 158.

¹³¹ **Canaris**, JZ, 1965, s. 475.

¹³² **Serozan**, MHAD, 1968, s. 121; **Eren**, s. 42.

¹³³ **Crone**, SJZ, 1997, s. 254.

davranışına göre hareket ederse, güvenin korunmasını dürüstlük kuralına göre isteyebilir¹³⁴. Bu tür bir borç ilişkisi niteliği gereği sözleşmeye dayanan bir borç ilişkisi olmayıp, karşılıklı güvene dayanan kanuni bir borç ilişkisidir¹³⁵.

Edim yükümlerinden bağımsız borç ilişkisi, özellikle sözleşme görüşmelerinden doğan borç ilişkisi ile üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşmelerden doğan borç ilişkilerinde söz konusu olur¹³⁶. Üçüncü kişiyi koruyucu borç ilişkilerinde taraflardan her biri, diğer tarafın koruma alanında bulunan kişilere karşı da koruma yükümlerine uymak zorundadır. Bu borç ilişkisi, borçlu ile sözleşmeye taraf olarak katılmayan, fakat diğer tarafın koruma alanında bulunan kişi arasında meydana gelir¹³⁷.

Taraflardan biri, kusuru ile davranış yükümüne aykırı davranarak diğerine zarar verirse sorumluluğu TBK. m. 49 vd. düzenlenen haksız fiil hükümlerine değil, kıyas yoluyla sözleşmeden doğan borca aykırılık hükümlerini düzenleyen TBK. m. 112 vd. hükümlere tabi olur¹³⁸. Bu tazminat sorumluluğu genel olarak sözleşme sorumluluğuna dayanır. Çünkü bu durumda özel bağlantı söz konusu olmaktadır. Yardımcı kişilerden sorumlulukta TBK. m. 116'nın, zamanaşımında ise TBK. m. 146'nın uygulanacağı ve kusurun karine olarak kabul edileceği anlamına gelir. Edim yükümlerinden bağımsız borç ilişkisi, sözleşme

¹³⁴ **Crone**, SJZ, 1997, s. 254; **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 491; **Walter**, ZBJV, 1996, s. 295.

¹³⁵ **Canaris**, JZ, 1965, s. 475; **Eren**, s. 43; **Walter**, ZBJV, 1996, s. 295.

¹³⁶ **Eren**, s. 42.

¹³⁷ **Kırca**, s. 159.

¹³⁸ **Walter**, ZBJV, 1996, s. 295; **Tandoğan, Haluk**, Türk Mesuliyet Hukuku, Ankara 1961, s. 493.

kurulduktan sonra da devam ettiği için, bütünsel borç ilişkisi olarak adlandırılır¹³⁹.

VIII. ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN CULPA IN CONTRAHENDODAN KAYNAKLANAN GÜVEN SORUMLULUĞU

İsviçre doktrininde güven sorumluluğunu savunanlar, bu sorumluluğun aynı zamanda culpa in contrahendodan doğan sorumluluğu kapsadığı ve ayrıca da üçüncü kişilerin de sebep oldukları güvenden sorumlu olmalarını kabul etmektedir¹⁴⁰. Üçüncü kişi konumunda olan bilgi veren kişi, vermiş oldukları bilgiler sebebiyle kendi sözleşme tarafına değil, bu bilgilere ulaşan kişilerde uyandırdığı güven dolayısıyla sorumlu olmalıdır¹⁴¹.

Sözleşme görüşmelerindeki kusurdan, kural olarak kurulması düşünülen sözleşmenin tarafları sorumludur. Buna karşılık istisnai durumlarda temsilcilerin veya yardımcı kişilerin de culpa in contrahendodan doğan sorumluluğu söz konusu olabilir. Temsilci sadece temsil ettiği kişi için güven oluşturursa sorumlu olmaz. Temsilci yaptığı açıklama ile temsil ettiği kişiden bağımsız bir şekilde “güven taşıyıcısı” niteliğine bürünürse sorumluluğu söz konusu olur¹⁴².

¹³⁹ **Kırca**, s. 159.

¹⁴⁰ **Walter**, ZSR, 2001, s. 88; **Wiegand/Berger**, ZBJV 1999, s. 740.

¹⁴¹ **Kırca**, s. 176.

¹⁴² **Wiegand/Berger**, ZBJV 1999, s. 741.

A. TEMSİLCİNİN CULPA IN CONTRAHENDODAN KAYNAKLANAN SORUMLULUĞU

Alman Hukukunda sözleşme görüşmelerinde karşı tarafın güvenini, temsil edilen için değil, kendisi için kazanan temsilcinin sorumlu olacağı kabul edilmiştir¹⁴³.

Üçüncü kişiye karşı güven sağlayan kişi temsil edilen değil, temsilci ise, sözleşme görüşmelerindeki sorumluluk öncelikle temsilciye aittir. Sözleşme görüşmelerinde taraflardan birinin, temsilci kullanması durumunda, güvenin yöneldiği kişi, kural olarak temsil edilendir. Ancak diğer tarafın güvenini temsil eden kişiye değil, somut olaya göre temsilciye başvurulabilir. Sözleşme öncesi görüşmelerden kaynaklanan borç ilişkisi temsilci ile veya temsil edilenle birlikte meydana gelir. Sonuç olarak kendisi tarafından sağlanan görüşme güveninin ihlal edilmesinden dolayı ortaya çıkan yükümler, temsilciye ait olur¹⁴⁴.

Alman Federal Mahkemesi, temsilcinin sözleşme görüşmelerinde kendi şahsı için genel beklenenin üstünde bir güven uyandırması durumunda, teknik bilgiye sahip ve güvenilir bir temsilci söz konusu ise veya temsilcinin sözleşmenin kurulmasında ekonomik açıdan menfaati varsa, temsilcinin sorumluluğunu kabul etmiştir¹⁴⁵.

¹⁴³ **Canaris**, JZ, 1995, s. 441.

¹⁴⁴ Larenz'e göre temsil olunan, yetkisiz temsile rağmen temsilcinin çelişkili davranışları sebebiyle de güven sorumluluğu ilkesi gereği sorumludur. bkz. **Larenz, Karl**, Allgemeiner Teil des deutschen Bürgerlichen Rechts Ein Lehrbuch, 7. Auflage, München, 1989, s. 628.

¹⁴⁵ Temsilcinin culpa in contrahendo sorumluluğu hakkında Alman Federal Mahkemesi'nin kararı için bkz. **Serozan, Rona**, Sorumluluk Hukuku Alanında İlginç Alman Mahkeme İçtihatları, MHAD, 1977, Sayı: 14, s. 116 – 117.

B. GÖRÜŞME YARDIMCILARININ CULPA IN CONTRAHENDODAN KAYNAKLANAN SORUMLULUĞU

Sözleşme görüşmelerini sözleşmenin gelecekteki tarafı veya temsilcisi olarak yürütmeyen, fakat onun yardımcısı veya aracısı olarak sözleşme görüşmelerine katılan, sözleşmenin tarafı gibi kendi şahsına yönelik yüksek güven kazanarak sözleşmenin kurulmasına etki eden kişiler, sözleşme görüşmelerindeki kusurdan sorumlu olur¹⁴⁶.

Yardımcı kişinin, sözleşmenin tarafı olarak sözleşme görüşmelerine katılması gerekli olmayıp, özellikle ekonomik açıdan önem taşıyan hukuki işlemlerde, sözleşmenin diğer tarafında, objektif ve tarafsız bir kişi olduğuna dair, gerek bulunduğu mesleki konum gerekse özel ekonomik konumu dolayısıyla kendisi için bir güven uyandırması ve sözleşmenin kurulması için ayrı ve özel bir kişisel tekeffülde bulunması şarttır¹⁴⁷.

İsviçre Hukukunda görüşme yardımcılarının kendi sorumluluğu bazı yazarlar tarafından kabul edilmekte¹⁴⁸, İsviçre Federal Mahkemesinin ise bu sorumluluğu kabul eden bir kararı bulunmamaktadır.¹⁴⁹ İsviçre’de yardımcı kişilerin sözleşme görüşmelerinden sorumluluğu konusu ya hiç işlenmemiş ya da açık bırakılmıştır. Bunun nedeni bu

¹⁴⁶ **Hochloch**, NJW, 1979, s. 2368; **Herrmann, Harald**, Die Sachwalterhaftung vermögensorgender Berufe, Zu den berufssoziologischen und wirtschaftsrechtlichen Grundlagen der culpa in contrahendo, JZ, 1983, s. 424; **Wiegand/Berger**, ZBJV 1999, s. 741; **Loser – Krogh**, ZSR, 2003, s. 138.

¹⁴⁷ **Wiegand/Berger**, ZBJV 1999, s. 741.

¹⁴⁸ **Wiegand/Berger**, ZBJV 1999, s. 741; **Loser – Krogh**, ZSR, 2003, s. 138.

¹⁴⁹ **Kostkiewicz**, ZBJV, 2001, s. 166.

sorununun haksız fiil hukuku ile çözüleceği düşüncesinin hâkim olmasıdır¹⁵⁰. Ancak bu görüş, yeterli olmayan açıklama sonucunda temsilciye karşı tazminat talebinin, temsil edilene yönelenden farklı olmadığını gözden kaçırmaktadır¹⁵¹. Bu durumda zarar veren ile zarar gören arasındaki özel güven ilişkisi ispatlandığı takdirde, her iki durumda da koruma yükümü bulunur ve bu yükümün ihlali sözleşme sorumluluğuna tabidir¹⁵².

İsviçre Federal Mahkemesinin bir kararına göre görüşme yardımcılarının sorumluluğu, bu kişilerin sözleşmenin diğer tarafı ile sıkı bir kişisel ilişki içerisinde bulunması veya üstlenilen işlemin gerçekleşmesi için aynı zamanda kişisel olarak güven sağlaması durumunda kabul edilebilir. Bu şart gerçekleşirse kural olarak haksız fiile özgü olan tesadüfi ve istenilmeyen karşılaşmalar değil, ihlali halinde güven sorumluluğuna sebep olan özel bağlantı söz konusudur. Buna karşılık somut olayda bu şart gerçekleşmediği için mahkeme bir binanın yapımında mimar, mühendis, jeolog olarak kullanılan yardımcı kişilerin güven sorumluluğunu kabul etmemiştir¹⁵³. İsviçre ve Türk Hukukunda TTK. m. 359, 309, 336’da alacaklı veya pay sahiplerinin doğrudan doğruya zararlarından dolayı kurucuların, yönetim, denetim organının sorumluluğu ve izahnameden doğan sorumluluk, üçüncü kişinin güven sorumluluğu olarak kanunda yer almaktadır¹⁵⁴.

Sözleşmenin kurulmasına ve içeriğine etki edecek şekilde güven sağlama, görüşme yardımcısı ve aracı

¹⁵⁰ **Ficher**, ZVglRWiss, 1984, s. 19.

¹⁵¹ **Kırca**, s. 180.

¹⁵² **Wiegand/Berger**, ZBJV 1999, s. 741.

¹⁵³ **Leuenberger, Christophe**, Haftung von Hilfspersonen gegenüber vertragsfremden Dritten, ZBJV, 2000, s. 289.

¹⁵⁴ **Kırca**, s. 181.

kişilerin sorumluluğu için aranan bir şart olarak ortaya çıkmıştır¹⁵⁵.

Federal mahkeme, çarter sözleşmesi kararında bağımsız yardımcılardan sorumluluğunu, sözleşme görüşmeleri ile sınırlandırılmış culpa in contrahendodan doğan sorumluluk olarak nitelendirmiştir¹⁵⁶. Buna göre sözleşmeye dâhil olmayan üçüncü kişinin sözleşme görüşmelerine veya sözleşmenin devamına etki etmesi yeterlidir. Özel güven yaratılması, sorumluluk sebebidir ve koruma yükümleri özel güven oluşturulması ile meydana gelir¹⁵⁷.

C. BİLGİ VERENLERİN ÜÇÜNCÜ KİŞİYE KARŞI SORUMLULUĞU

Alman Federal Mahkemesi ve doktrininin temsilcinin ve görüşme yardımcısının sorumluluğu konusunda dayandığı temel, üçüncü kişinin culpa in contrahendodan doğan sorumluluğudur. Alman Mahkemeleri, bilgi verenlerin üçüncü kişiye karşı sorumluluğunda ise, üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşme görüşünü kabul etmiştir¹⁵⁸.

Bir görüşe göre yardımcı kişilerin kendi sorumluluğu ile daha sonra zarar gören sözleşme tarafıyla arasında sözleşme ilişkisi olmayan üçüncü kişilerin bir tarafa veya her iki tarafa vermiş oldukları bilgilerden dolayı sorumlulukları birbirine benzemektedir¹⁵⁹.

Edim yükümlerinden bağımsız borç ilişkisi teorisi ve bunun temelini güven sağlanmasına dayandığı kabul

¹⁵⁵ **Kırca**, s. 183.

¹⁵⁶ **Hochloch**, NJW, 1979, s. 2370.

¹⁵⁷ **Kırca**, s. 183.

¹⁵⁸ **Kırca**, s. 184; **Kalkan-Oğuztürk**, s. 216.

¹⁵⁹ **Kostkiewicz**, ZBJV, 2001, s. 171.

edilmektedir¹⁶⁰. İsviçre Federal Mahkemesinin Swissair kararında kabul ettiği gibi, doğrudan doğruya temasın gerçekleşmediği durumlarda da güven sağlamanın özel bir bağlantı oluşturacağı görüşü belirtilmiştir. Bu nedenle güvenin gerçekleştiği ve haklı olarak korunmasının gerektiği durumlarda, bilgi verenlerin üçüncü kişilere karşı güven sorumluluğu esas alınarak sorumlu olacaklardır¹⁶¹.

D. YANLIŞ BİLGİ AKTARIMI HALLERİNDE GÜVEN SORUMLULUĞU

Doğrudan bilgi aktarımı durumunda güven sorumluluğunun uygulanması herhangi bir sorun oluşturmaz. Güven sorumluluğunun unsurları gerçekleştiği takdirde sorumluluk da doğmuştur.

Güvenilen kişinin mesleğinden, uzmanlık alanından veya kendi hakkında yaptığı reklâmlardan dolayı ikna ediciliği artmış olan açıklamaları güven konusunu oluşturmaktadır. Güvenilenin kusuru nedeniyle gerçeği yansıtmayan bu güven konusuna muhatabın inanması hukuk düzenince korunmaya değer olmalıdır. Bunun için de, muhatabın gerçekten güven konusuna inanmış olması, başka bir ifadeyle güven konusunun içeriğini oluşturan durumlar hakkında önceden başka yönde herhangi bir bilgisinin bulunmaması ve yeni edindiği bu bilgiye güvenmemek için de hiçbir sebebinin olmaması gerekmektedir. Bu güvenin korunmaya değer olmasının bir başka sebebi de güvenilen ile muhatabı arasındaki ilişki oluşturmaktadır. Almış olduğu hatalı bilgiye güveni korunmaya layık olan muhatap için artık güvenen bilgi alıcısı ifadesi kullanılabilir. Güvenen bilgi alıcısının sadece güvenmesi, dış dünyaya kendiliğinden yansıyan bir durum değildir. Bu bilgiye güvenerek herhangi bir tasarrufta

¹⁶⁰ **Kırca**, s. 184.

¹⁶¹ **Kırca**, s. 184.

bulunmayan güvenen, hukuk düzeni için herhangi bir anlam ifade etmemektedir. Bu durumda güvenen kişi, sadece bu bilgiye güvendiği için daha sonra zararın ortaya çıkacağı bir tasarrufta bulunmalıdır¹⁶².

Hukuki işlemlere temel teşkil edecek bir bilgiyi başkalarına da iletilebilmek üzere açıklamak, hukuki işlemler akışına katılım unsurunun gerçekleştiğini göstermektedir¹⁶³.

Buna karşılık bilgi verenin belli bir iş ilişkisi içine girmediği için, dolaylı da olsa kendisine güvenen herkes karşısında sorumlu tutulması kabul edilemez. İş ilişkisi içinde bulunduğu kişilerin çerçevesini rahatlıkla bilebilecek durumda olan bilgi verenden, hukuki işlemler akışına katılarak, daha önce verdiği hatalı bilgilere bir şekilde ulaşan herkes karşısında sorumlu olması beklenilemez. Verdiği bilgilerin aktarılacağı çerçevesini ve bunların yapabileceği zararlı tasarrufların kapsamını az çok isabetli olarak öngörmesi mümkün olmayan bilgi vereni, meydana gelen tüm zararlardan sorumlu tutmamak gerekmektedir. Dolaylı bilgi aktarımı olaylarını, hukuki işlemler akışına katılım unsurunu yeterli bularak güven sorumluluğu kapsamına almak, sorumluluğun gereğinden fazla genişlemesine neden olabilir. Bu nedenle burada güvenilenin sorumluluğunu sınırlandırmak gerekmektedir. Bu sınırlandırma için dolaylı bilgi aktarımı olaylarında ek bir koşula ihtiyaç vardır. Bu ek koşul hatalı bilgi veren kişi karşısında zarar görme ihtimali olan üçüncü kişilerin çerçevesini belirginleştirmektir. Bu sayede hatalı bilgiler veren kişi taşıdığı sorumluluk riskini görebilir. Bu nedenle dolaylı bilgi aktarımı olayları için aranan son şart,

¹⁶² **Gürpınar**, s. 235 – 236; bu konu hakkında ayrıca bkz. **Serozan**, İÜHFM, 2000, s. 244; **Damm**, JZ, 1991, s. 381.

¹⁶³ **Gürpınar**, s. 238.

açıklamada bulunan kişi için sorumluluk riskinin objektif olarak öngörülebilirliği¹⁶⁴.

IX. GÜVEN SORUMLULUĞUNDA ZAMANAŞIMI

Güven sorumluluğu sözleşme sorumluluğunun ya da haksız fiil sorumluluğunun bir özel görünümü olmayıp kendine özgü bir sorumluluk teşkil ettiğine göre, güven sorumluluğundan doğan zamanaşımı taleplerinin de on yıllık genel zamanaşımına tabi olması gerektiği belirtilmiştir. Çünkü kanunda bu sorumluluk için herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır¹⁶⁵.

Bir görüşe göre¹⁶⁶ de güven sorumluluğu hukuki işlem akışına katılım nedeniyle sözleşme sorumluluğuna benzediği için, zamanaşımı bakımından da sözleşme ilkelerinin uygulanması uygundur.

SONUÇ

Hukuk kendini hızla yenileyen bir alan olması nedeniyle yeni yeni kurumlar ve de sorumluluk türleri ortaya çıkabilmektedir. Güven sorumluluğu özellikle Almanya ve İsviçre için yeni bir sorumluluk türü olmasa da bizim hukukumuz için yeni bir hukuki kurumdur. Özellikle bu sorumluluk türünde yapılmış olan en kapsamlı çalışma ülkemizde bilgi vermeden dolayı sorumlulukta kendini göstermektedir.

Tabii ki bu sorumluluk sadece Borçlar Hukuku alanında değil diğer hukuk dallarında da kendini göstermektedir. Ticaret Hukukunda ve özellikle Banka Hukukunda, bankaların yapmış olduğu işlemlerde kendisini hukuki görünüş nazariyesi olarak göstermektedir.

¹⁶⁴ **Gürpınar**, s. 238 – 239; **Kırca**, s. 118 – 119.

¹⁶⁵ **Kırca**, s. 120; **Atamer**, YD, 1996, s. 126.

¹⁶⁶ **Canaris**, Vertrauenshaftung, s. 560.

Güven sorumluluğunda en dikkat çekici nokta culpa in contrahendo sorumluluğunda ortaya çıkmaktadır. Bu sorumluluk türü culpa in contrahendo sorumluluğuna göre üst bir kavram olarak yerini almıştır. Üst kavram niteliği sadece culpa in contrahendo sorumluluğunda değil bilgi vermeden doğan hukuki sorumlulukta, yanlış bilgi veya öğüt vermeden doğan sorumlulukta, kıymetli evraktaki hukuki görünüş nazariyesinde, asıl şirketin yavru şirket dolayısıyla sorumluluğunda kendini göstermektedir.

Bu sorumluluk türünde de kusur sorumluluğunda olduğu gibi kusur ve illiyet bağı kendini göstermektedir. Güven sorumluluğunda en önemli konuyu bu sorumluluğun hukuki niteliği oluşturmaktadır. Bu konuda haksız fiil görüşü, sözleşme görüşü ve bu iki görüşün dışında bir görüş olan eklektik görüş ileri sürülmüştür. Doktrin de ağırlıklı olarak sözleşme görüşü savunulmuştur. Kanaatimizce de sözleşme görüşü en doğru görüş olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKLAR*

AKYOL, Şener: Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasası, İstanbul 2006 (Akyol, Dürüstlük).

AKYOL, Şener: Medeni Hukukta Çelişki Yasası, İstanbul 2007 (Akyol, Çelişki).

AKÜNAL, Teoman: Sorumluluk Hukukunda Sözleşmenin Nisbiliği Prensibinin Aşılması, YD., 1988, Cilt: 14, Sayı: 1 – 2, s. 222 – 237.

ANTALYA, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, İstanbul 2012.

ATAMER, Yeşim M.: Üçüncü Kişinin Uğradığı Zararın Sözleşmesel Sorumluluk Kurallarına Göre Tazmini, YD., 1996, Cilt: 22, Sayı: 1 – 2, s. 99 – 132

AYAN, Mehmet: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 10. Baskı, Konya 2015.

BAYGIN, Cem: Culpa In Contrahendo Sorumluluğu ve Amerikan Hukukundaki Uygulaması, AÜEHFD., 2000, Cilt: 1 – 4, Sayı: 1 – 2, s. 345 – 377.

BERGER, Bernhard: Zur Unterscheidung zwischen Rechtsscheinhaftung und Vertrauenshaftung, recht 2000, s. 201 – 220.

BUCHER, Eugen: Vertrauenshaftung, Was? Woher?, Wohin? http://www.eugenbucher.ch/pdf_files/89.pdf Erişim Tarihi: 17.06.2016

BUCHER, Eugen: Was man aus einem Fall von “Putativ – Vertrauenshaftung” lernen kann, recht 2001, s. 65 – 81 (Bucher, Recht 2001). http://www.eugenbucher.ch/pdf_files/76.pdf Erişim Tarihi: 17.06.2016

* Birden çok eserine başvuru olan yazarların eserleri ile ilgili kısaltmalar parantez içinde gösterilmiştir.

CANARIS, Claus – Wilhelm: Die Vertrauenshaftung im Deutschen Privatrecht, München 1971 (Canaris, Vertrauenshaftung).

CANARIS, Claus – Wilhelm: Die Haftung des Sachverstaendigen zwischen Schutzwirkung für Dritte und Dritthaftung aus culpa in contrahendo, JZ., 1998, s. 603 – 607 (Canaris, JZ/1998).

CANARIS, Claus – Wilhelm: Schutzwirkungen zugunsten Dritter bei “Gegenläufigkeit” der Interessen, JZ., 1995, s. 441 – 446 (Canaris, JZ/1995).

CANARIS, Claus – Wilhelm: Ansprüche wegen “positiver Vertragsverletzung” und “Schutzwirkung für Dritte” bei nichtigen Verträgen, Zugleich ein Beitrag zur Vereinheitlichung der Regeln über die Schutzpflichtverletzungen, JZ., 1965, s. 475 – 482 (Canaris, JZ/1965).

CANSEL, Erol/

ÖZEL, Çağlar: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, Ankara 2014.

CRONE, Hans Caspar: Zession: kausal oder abstrakt?, SJZ., 1997, s. 249 – 260 (Crone, SJZ, 1997).

DAMM, Reinhard: Entwicklungstendenzen der Expertenhaftung, Vermögensschutz und Drittschutz auf dem Markt für sachkundige Informationen, JZ., 1991, s. 373 – 385.

EDİS, Seyfullah: Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, 6. Baskı, Ankara 1997 (Edis, Medeni).

EDİS, Seyfullah: Doğruluk ve Güven Kurallarının Hukuki Niteliği, Mahmut Koloğlu'ya 70. Yaş Armağanı, Ankara 1975, s. 447 – 460 (Edis, Doğruluk ve Güven).

EREN, Fikret: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 18. Baskı, İstanbul 2015.

FISCHER, Willi: Dritthaftung für falsche freiwillige Auskünfte, ZVglRWiss., 1984, s. 1 – 31.

GEZDER, Ümit: Türk/İsviçre Hukukunda Culpa in Contrahendo Sorumluluğu, İstanbul 2009.

GÜRPINAR, Damla: Sözleşme Dışı Yanlış Tavsiyede Bulunma, Öğüt veya Bilgi Vermeden Doğan Hukuki Sorumluluk, İzmir 2006.

HATEMİ, Hüseyin,

GÖKYAYLA, Emre: Borçlar Hukuku Genel Hüküm, İstanbul 2011.

HERRMANN, Harald: Die Sachwalterhaftung vermögensorgender Berufe, Zu den berufssoziologischen und wirtschaftsrechtlichen Grundlagen der culpa in contrahendo, JZ., 1983, s. 422 – 431.

HOCHLOCH, Gerhard: “Vertrauenshaftung” – Beginn einer Konkretisierung?, NJW., 1979 s. 2369 – 2374.

İNAN, Ali Naim: “Culpa In Contrahendo” Mukavele Yapılırken İşlenen Kusurdan Dolayı Mesuliyetin Hukuki Sebeplerini İzah Eden Nazariyeler Üzerinde Mukayeseli Bir Çalışma, AD., 1954, s. 878 – 887.

İNAN, Ali Naim/

YÜCEL, Özge: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara 2014.

KALKAN-OĞUZTÜRK, Burcu: Güven Sorumluluğu, İstanbul 2008.

KILIÇOĞLU, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2011.

KIRCA, Çiğdem: Bilgi Vermeden Dolayı Üçüncü Kişiye Karşı Sorumluluk, Ankara 2004.

KORKUT, Ömer: Anonim Şirketlerde İnançlı Yönetim Kurulu Üyeliği, Ankara 2006, Doktora Tezi.

KOSTKIEWICZ, Jolanta Kren: Vertrauenshaftung im schweizerischen IPR, ZBJV., 2001, s. 161 – 199.

KUHN, Moritz: Die Haftung aus falscher Auskunft und falscher Raterteilung, SJZ., 1986, s. 345 – 356.

LARENZ, Karl: Allgemeiner Teil des deutschen Bürgerlichen Rechts Ein Lehrbuch, 7. Auflage, München, 1989 (Larenz, Lehrbuch).

LARENZ, Karl: Culpa in Contrahendo, Verkehrssicherungspflicht und “sozialer Kontakt”, MDR., 1954, 9, s. 515 – 518

(Larenz, MDR).

LEHMANN, Michael: Culpa in Contrahendo, [http://www.lex.unict.it/congressoitalotedesco/Lehman %20ted.pdf](http://www.lex.unict.it/congressoitalotedesco/Lehman%20ted.pdf) Erişim Tarihi: 15.10.2007

LEUENBERGER, Christophe: Haftung von Hilfspersonen gegenüber vertragsfremden Dritten, ZBJV., 2000, s. 289 – 294.

LOSER-KROGH, Peter: Kritische Überlegungen zur Reform des Haftpflichtrechts, Haftung aus Treue und Glauben, Verursachung und Verjährung, ZSR., 2003/II, s. 127 – 229.

MERZ, Hans: Vertrag und Vertragsschluss, 2. Auflage, Bern 1992.

NEUNER, Jörg: Der Schutz und die Haftung Dritter nach vertraglichen Grundsätzen, JZ., 1999, s. 126 – 136.

NOMER, Haluk N.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, İstanbul 2015.

OĞUZMAN, Kemal/

ÖZ Turgut: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Cilt I, 14. Baskı, İstanbul 2016.

PICKER, Eduard: Vertragliche und deliktische Schadenshaftung, JZ, 1987, s. 1041 – 1058.

REIMANN, Theoder Bühler: Zum Problem der culpa in contrahendo, SJZ., 1979, s. 357 – 366.

REİSOĞLU, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, İstanbul 2011.

SEROZAN, Rona: Yeni Alman İfa Engelleri Hukuku, İÜHFM., 2000, Cilt: 58, Sayı: 1 – 2, s. 231 – 248 (Serozan, İÜHFM, 2000).

SEROZAN, Rona: Sorumluluk Hukuku Alanında İlginç Alman Mahkeme İçtihatları, MHAD., 1977, Sayı: 14, s. 113 – 123 (Serozan, MHAD, 1977).

SEROZAN, Rona: “Culpa İn Contrahendo”, “Akdin Müsbet İhlali” ve “Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme” Kurumlarının Ortak Temeli: Edim Yükümlerinden Bağımsız Borç İlişkisi, MHAD., 1968, Sayı: 3, s. 108 – 129 (Serozan, MHAD, 1968).

SOMMER, Ueli: Vertrauenshaftung, Anstoss zur Neukonzeption des Haftpflicht- und Obligationenrechts?, AJP, 2006, 9, 1031 – 1041.

SPIRO, Karl: Die Haftung für Abschluss- und Verhandlungsgehilfen, zugleich ein Beitrag zur Lehre von der culpa in contrahendo, ZSR., 1986, s. 619 – 647.

TANDOĞAN, Haluk: Türk Mesuliyet Hukuku, Ankara 1961.

TARMAN, Zeynep Derya: Die Gutachterhaftung gegenüber dem Dritten im deutschen und schweizerischen Recht, Dissertation Konstanz 2007.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi/

AKMAN, Sermet/

BURCUOĞLU, Haluk/

ALTOP, Atilla: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993.

THIELE, Wolfgang: Leistungsstörung und Schutzpflichtterletzung, JZ., 1967, s. 649 – 658.

ÜLGEN, Hüseyin: Hukuki Görünüş Nazariyesi, İstanbul 2005.

VON TUHR, Andreas: Borçlar Hukuku, Çeviren: Cevat Edege, Ankara 1983.

WALTER, Hans Peter: Vertrauenshaftung im Umfeld des Vertrages, ZBJV., 1996, s. 273 – 295 (Walter, ZBJV, 1996).

WALTER, Hans Peter: Die Vertrauenshaftung: Unkraut oder Blume im Garten des Rechts?, ZSR., 2001, s. 79 – 100 (Walter, ZSR, 2001).

WIDMER, Corinne: Vertrauenshaftung – Von der Gefährlichkeit des Überflüssigen, ZSR, 2001, s. 101 – 125.

WIEGAND, Wolfgang/

BERGER, Bernhard: Zur rechtssystematischen Einordnung von Art. 11 BEHG, ZBJV., 1999, s. 713 – 743.

YALMAN, Süleyman: Türk – İsviçre Hukukunda Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk, Ankara 2006.

YILMAZ, Hamdi: Sözleşme Görüşmelerinde Kusur “Culpa In Contrahendo” ve Sorumluluğun Hukuksal Niteliğinde Yeni Görüşler, YD., 1985, Cilt: 11, Sayı: 1 – 2, s. 240 – 252.

Prof. Dr. Hüseyin Hatemi ile Röportaj – Yeni Borçlar Yasa Tasarısının Değerlendirilmesi, <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=22530>
Erişim Tarihi: 15.10.2007.

KISALTMALAR

AD.	: Adalet Dergisi
AJP.	: Aktuelle juristische Praxis
AÜEHFD.	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
BGB.	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGE.	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
BGHZ.	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen
bkz.	: bakınız
dn.	: dipnot
f.	: fıkra
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
JZ.	: Juristenzeitung
m.	: madde
MDR.	: Monatschrift für deutsches Recht
MHAD.	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
NJW.	: Neue Juristische Wochenschrift
recht	: Zeitschrift für juristische Ausbildung und Praxis
s.	: sayfa
SJZ.	: Schweizerische Juristen Zeitung
TBK.	: Türk Borçlar Kanunu
TMK.	: Türk Medeni Kanun
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
YD.	: Yargıtay Dergisi
ZBJV.	: Zeitschrift des Bernischen Juristenvereins

ZSR. : Zeitschrift für Schweizerisches Recht
ZVglRWiss. : Zeitschrift für vergleichende
Rechtswissenschaft